

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. IX св. 5—6

БЕОГРАД 1958

САДРЖАЈ

	Страна
1. А. Белић: Јединство новог правописа	145
2. М. Стевановић: О аутентичности глагола <i>гракнути</i> се у једном Његошеву стиху	148
3. Милош С. Московљевић: Погрешна употреба неких назива	154
4. И. Грицкат: Нови преспев Пушкинова Евгенија Оњегина	159
5. Голуб Добрашиновић: О неким језичким и стилским појавама у приповијеткама Милована Ђ. Глишића	174
6. Митар Пешикан: О грађењу имена становника у односу на имена земаља и места	196
7. Берислав М. Николић: Прилог проучавању стила Лазе К. Лазаревића	206
8. Језичке науке	213

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Одговорни уредник

— академик д-р АЛЕКСАНДАР БЕЛИЋ

Секретар Уређивачког одбора — Берислав М. Николић

Научно дело

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА САН

БЕОГРАД

1958

Слог: „Научно дело“, Београд, Вука Караџића 5.
Штампа и повез Графичког предузећа „Академија“, Београд, Космајска 28.

ЈЕДИНСТВО НОВОГ ПРАВОПИСА

Пројект новог правописа српскохрватскога књижевног језика предмет је дискусија у многим нашим научним установама и стручним друштвима. Да би могла успешно завршити обиман посао око састављања новог правописа, потребно је да Правописна комисија, коју сачињавају истакнути српски и хрватски стручњаци, добије и мишљење наше културне јавности о овоме Пројекту. Када се те дискусије заврше и пошто позване установе и друштва пошаљу своје напомене о овоме Пројекту, Правописна комисија састаће се још једном да би, проучивши све приспеле напомене, донела коначну одлуку о новом правопису.

Посао који је досад свршила Правописна комисија и који још има да сврши веома је значајан, али и веома сложен. Не треба да се заборави да целокупна Комисија треба и са изменама, колико их буде било, да се сложи.

Без обзира на то, ја ћу овде изнети руководно начело којег сам се у њој придржавао и главни значај новог правописа.

Наш правопис је, тако се сматра свугде у свету, један од најсавршенијих. Вук Караџић имао је срећну идеју да за сваки глас у нашем језику утврди засебан знак и да, што је још много значајније, покаже у засебним речима све промене наших гласова. У извесном смислу његов се правопис може назвати фонолошким, иако не у потпуности. Вук Караџић, који је имао да створи нову систему гласова нашега књижевног језика и нове знаке за неке од њих, и то све да примени на народни језик и да чистим народним језиком замени ону језичку мешавину српскога језика и црквеноруског и још произвољно мешање и једног и другог, што је дотле владало у нашој књижевности, — у неким питањима, која му нису била сасвим јасна, морао је до извесне мере и да отступи од својих основних принципа, и не

бих рекао да задовољи колико-толико начин писања који је до њега владао, али у сваком случају да да нешто у своме правопису што је имало неку везу са дотадашњим начином писања или га ма у најмањој мери напомињало. То су биле маленкости, ситнице које нису много реметиле основну гласовну или фонетску структуру његова правописа.

Комисија састављена од извесног броја стручњака са српске и хрватске стране имала је задатак да оне ситне разлике у којима се хрватски правопис разликовао од српскога или, боље да речемо, загребачки правопис од београдског, помири и сведе на један заједнички правопис. Као што се одавде види и као што не би било тешко одгонетнути, главна је ствар била — *јединство* правописа. Наравно, са основом коју је Вук дао. На тај начин Вуков правопис, који је он дао својом реформом 1818-те године, постао је поново највиши домет коме се тежило.

Познато је да је за ово време било доста покушаја да се у томе правопису измене она ситна правописна отступања која је Вук допустио, наравно свесно, а која се нису слагала са његовим општим принципима. Сада, све је то имало да буде одбачено, чак и онда када је на којој страни то и потпуно било већ спроведено и до извесне мере ушло у живот. Значи, биле су потребне и извесне жртве да се постигне оно толико очекивано и жељено јединство нашег правописа.

Истина, у понеким случајевима допуштен је двојаки начин писања. *Али ће ишај двојаки начин писања вредећи сада за обе стране, без оне удвојености на два различита начина од којих је један иријадао једној, а други другој страни.* Ово мора бити истакнуто у свима правописним упутствима нашег језика. Мислим да ово треба да имају на уму и претставници оних установа којима је на мишљење послат Пројект новог правописа.

Могло би се понешто и друкчије изнети у правопису него што је то учињено у овом Пројекту. Али основни принцип наш, да се дође до јединства, тражио је да се у појединим случајевима поступи онако како је поступљено.

Још нешто. Иако је у појединим случајевима могло бити и двојаког писања понеке особине, што би било оправдано са различитих страна, ипак се тежило, мада се увек није постигало, да тога двојства или двојаког начина буде што мање, јер

се имала на уму увек јединствена намена овог правописа широким круговима нашег народа, нашој школи и нашој књижевности, а не свођење на једну могућну или допуштену особину, по сваку цену, у сваком посебном случају.

Ми сматрамо да је овим правописом ударен основни темељ нашој књижевној заједници. После извесног низа година, на основу заједничког споразума, може се понешто и изменити што је сада ушло у нови правопис. То закључујем на основу тога што је тако бивало и тако бива у свим правописима на свету, па је сасвим природно да тако буде и са нашим правописом. Ја, са своје стране, поздрављам у овоме правопису основни принцип слагања оба досадашња наша правописа и примање у основици онога што нам је некада Вук дао. Зато и мислим да никакве напомене које се ма са које стране могу учинити не могу више поколебати тај основни принцип. Комисија ће, разуме се, бити захвална свима који јој својим напоменама помогну да овај принцип у новом правопису спроведе на што бољи и могућнији начин. То ће само користити успешнијем завршетку овог изванредно значајног посла.

Ја нећу говорити о заједничком начину писања појединих техничких особина правописа (мала и велика писмена, одвојено и спојено писање речи и сл.), о заједничкој интерпункцији, о уједначавању акцената у речима, опет са допуштањем варијаната које се налазе у народним говорима итд., што је све заједно знатно отежавало општу употребу једног правописа са много разлога, о уједначавању књижевног јекавског изговора, о многим другим ситнијим особинама, што се све постигло заједничким напорима, јер је све то само појачавало оно основно правописно јединство које је у основици овог правописа, а које се заснива на гласовном писању особина нашег језика.

Свугде се ту могу дати и друкчија мишљења него што су у овом правопису примењена, као што ће се то видети и из одговора широких кругова нашег друштва. Много штошта од тога може ући и у предложени правопис. Али ја понављам још једном: све се може примити што не потреса основни принцип о јединству правописа, што може ући у његов оквир, а што се не противи основним особинама природе нашег језика.

А. Белић